

הלכות תלמוד תורה

קנה שכל אחר חייב בתלמוד תורה¹ ובו כ' סעיפים:

א כלב איש ישראלי חייב בתלמוד תורה² בין עני³ בין עשיר⁴ בין שלם בגופו בין בעל יסורין⁵ ואפילו עני המחזיר על הפתחים⁶ ואפילו בעל אשה ובנים⁷ חייב לקבוע לו עת לתלמוד תורה ביום ובלילה שנאמר⁸ והגית בו יומם ולילה.

ובעת זו צריך שלמוד תורה שבכתב ותורה שבעל פה הלכות פסוקות ותלמוד⁹ ולא תלמוד בלבד¹⁰ אם הוא תחלת לימודו לפי שבתחלה צריך לידע הרבה מן האיסור והמותר בלא קטעים וראויות¹¹ ואך לעשות המצות הנהוגות¹² כדי שידע לשמור ולעשות ולא יחמוד קודם שידע הכל על נכון מעומק לימוד התלמוד.

ועתה זו שבוים¹³ מצוה מן המוכרח לקבוע אותה מיד אחר התפלה¹⁴ קודם שילך לעסקיו¹⁵ וכל היוצא מבית הכנסת לבית המדרש והולך ללמוד זוכה ומקבל פני השכינה¹⁶ שנאמר¹⁷ ילכו מחיל אל חיל ויראה אל אלהים בציון¹⁸ (וע"ש בתלים בתרום יונתן¹⁹ ובגמרא סוף מסכת מ"ק דכ"ט ע"א²⁰ ובמד"ר פ' שמות ספ"ב ובירושלמי ספ"ד דשביעית²¹) וקביעות העת צריך שיהיה קבועה ותקועה בענין שלא יעבירו אף אם הוא סבר להרזיה הרבה²².

ומ"מ קודם שילך לבית המדרש יכול לאכול פת שהרית²³ אם הוא רגיל וטוב שירגיל בו כי פ"ג מיני הלאים כמגן מחלה תלויים במרה וכולם פת במלה וקיתון של מים שהרית מבמלתן²⁴.

ומצוה להנהיג עצמו בהנהגה טובה לשמור כריאותו²⁵ כדי שיהיה כריא וזקן לעבודת

יד ראה הל' ת"ת פ"ב ס"ט.
טו ובענין העת שבבבליה, ראה מור וש"ע סי' רלח.
טז הרב רבינו יונה (פ"ק דברכות) (כ"ס היראה), מור וש"ע סי' א. עמק המרכה ח"ב סי' מב. יש נוהגין ענין ת"ת. וראה לק"ש ח"ו ע' 50 בשו"ת.

יז מור. לבוש ס"א.
יח סוף ברכות דף סד, א. וראה לעיל סי' צ ס"ב.
יט בתלים פד, ה.

כ אולין צדיקא מבית מדרשא לבית מדרשא ויהנו ליעות אורחא דילתין קים ה' השביתתה שריא בציון. ביאר ציונים אלו – בתורה מנחם התנועדות ח"ב ע' 220 ואילך. אנ"ק ח"י ע' קב. וראה שלחן הגדול ח"א ע' קלו הערה 5.

כא כל היוצא מבית הכנסת לבהמ"ד ומבהמ"ד לבהכ"ס. וראה לק"ש ח"ד ע' 173 הערה 7.

כב עתידין הן הבריון להתייעב מבתי כנסיות לבתי מדרשות.

כג מור וש"ע סי' א.
כד מוכח כ. א. רש"י שם ד"ה כרענעם. מור וש"ע סי' ב. ולענין קודם התפלה ראה פס"ד צ"צ ח' א.

כה ב"ק סוף פ"ח דף צ"ב, ב. ובב"מ פ"ט דף ק"ז ט"ב. מור. לבוש ס"ב.

כו מור והרמב"ם פ"ד מהל' דיעות. וראה אנ"ק ח"א ע' שט וש"י.

א ראה לק"ש ח"ט ע' 38 הערה 7: שאני הל' ת"ת שבא"ח סק"ה שהן הלכות כסדר היום ולא החיובים דת"ת כשליענעם. וראה שם ח"ד ע' 24 הערה 28. ההוכחה שם המראי מקומות שעל גולתן נכתבו ע"י רבינו. **ב** בלילות סי' ה' ראה הל' ת"ת מש"ע אוד"ו עם הערת יעושים (ק"ה' תשנ"ח) [לקמן: הע"צ]. סי' החלכה של ארמז"ר הוקן ע' י, ובגמנן שם הערה 4. קובץ אור ישראל כ' ע' קסב.

ג ולענין אשה ראה לעיל סי' מז' וש"י. ולענין קטן ראה הל' ת"ת ריש פ"א.

ד רמב"ם פ"א תהלכות תלמוד תורה הי"ח. טור וש"ע י"ד דסי' ונו.

ה ראה גם הל' ת"ת פ"ג ס"ג.

ו ראה הע"צ א"ב/3.

ז ראה גם הל' ת"ת פ"ג ס"ה בסופו. וראה הע"צ ז' ב"ג.

ח ראה גם הל' ת"ת פ"ג ס"ה בסופו.
ט ראה גם הל' ת"ת פ"ג ה"ב.

י יהושע א, ה.

יא עני' מ"ש בח"י ת"ת פ"ב ס"א. וראה שם פ"ג ה"ה. לעיל סי' ג' ס"א.

יב גי'וש בבלי ת"ת ט"ו ב.

יג עני' ט"ז ביריד סי' דמו ס"ק ב. ושי"ד שם ס"ק ה בשם הירישה ס"ק ב. וראה הל' ת"ת פ"ב ס"ב החילוק בין עני כב ופולח לבין עניים ברך קצרה.

שפמ הלכות תלמוד תורה קנה

בוראוי¹³ ועל כן אינו רשאי לסגף עצמו¹⁴ אלא א"כ יש בו צורך לעבודה כגון שמבעו נוסה להיות שטוף בתאוות אכילה ושתייה או שאר תאוות ואי אפשר לו לכפות טבעו אלא א"כ יטה עצמו לקצה אחרון ולנהוג בעצמו בפרישות לגמרי מאותו דבר שמבעו כוסף ומנהיג בוה זמן רב עד שידע בנפשו שאף אם ינהג עצמו בוה הדרך הממוצע לא יטנו טבעו מדרך הישרה¹⁵.

והו כלל לכל המדות שבאדם חוץ מן הגאווה והכעס שבהם אין ראוי לילך במדה בינונית אלא להתרחק מנובה הלב והכעס עד קצה האחרון¹⁶ וכמו שאמרו חכמים מאד מאד הוי שפל דוח בפרק ד' דאבות משנה ד' יע"ש בפירוש הרע"ב ובפ"י המשניות להרמב"ם שהאריך בוה וכן בענין הכעס וכמו שיתבאר לקמן סימן קנ"ו ס"ג:

ב אם צריך לעשות דבר נחמץ מיד אחר התפלה ורוצה ללות עת הקבוע לו ולפורעה אח"כ ביום או בלילה (כמו שיתבאר בסימן רל"ח ס"ב¹⁷ מהש"ס דערוכין פרק הדר ד' ס"ה ע"א¹⁸) אעפ"כ טוב שילמוד¹⁹ אפילו הלכה אחת או פסוק אחד²⁰ מיד אחר התפלה.

ואף מו שאינו יודע ללמוד ולך לבית המדרש²¹ ושכר הליכה בירו²² או יקבע לו מקום וילמוד מעט בוה שידוע ויכנים יראת שמים בלבו ויפשפש במעשיו אולי ימצא בהם איזה צד עבירה ויפרוש ממנה²³:



לא ס"י זה בשע"ר לא הגע לדיעו, וראה ש"ע שם ס"ב.
לב רש"י ד"ה תוף.
לג עומק הברכה ח"ב ס' נבו, הובא במ"א ס"ק א. יש נדחלין ענין ת"ת.
לד ע"י (אבות פ"ג) בפרק שנו חכמים מ"ג.
לה הרב רבינו יונה פ"ק דברכות בדיה כל הקובע מקום לתורתו רמ"א ס"א.
לו ע"י משנה י"ד פ"ה דאבות. וראה גם לעיל ס"י צ ס"ב.
לז מ"א ס"ק ב.

כז סוד והרמב"ם פ"ג מהל' דיעות.
כח פ"ק דתענית דף י"א ע"א והרמב"ם פ"ג מהל' דיעות ה"א, וראה גם הל' שמירת גו"ס ס"ד. וראה ש"ע ס' תקע"א ס"א וב"א ס"ק א.
כט הרמב"ם בשמונה פרקים פ"ד ובהל' דיעות פ"ב ה"ב. הל' נדרים פ"ג הל"ג.
ל ע"י בהרמב"ם פ"ב מהל' דיעות ה"ג. מ"א רס"ו קט. וראה לקושי לוי"צ אגרות ע"י שה. לקו"ש ח"ב ע' 162 הערה 32. א"ת ח"א ע' תעה. שם ע' שבי.